75 років Служби Народові

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXV. Ч. 227. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 7-го ГРУДНЯ (DECEMBER) 1968 No. 227. VOL. LXXV.

1868- Сповняється сто років від заснування „Просвіти" -1968

— КОРОТКІ ВІСТІ —

П'ятниця, 6-го грудня 1968

В АМЕРИЦІ

ПРЕЗИДЕНТ ДЖАНСОН ПРОПОНУЄ в запланованому бюджеті на фінансовий рік 1970-ий збільшити платні президентові, віце - президентові, членам Конґресу та суддям Найвищого Суду ЗСА. Ці збільшені платні стануть законом, якщо до 30-ох днів по їх внесенні Конґрес їх не відкине. Плян більших платень виготовила окрема комісія, Джансон дещо зменшив її пропозиції. Президент мав би діставати річну платню в сумі 150,000 дол. (тепер 100,000 дол.), віце - президент і спікер Палати Репрезентантів 75,000 (більше на 35,000 дол.), головний суддя Найвищого Суду ЗСА 75,000 дол. (більше на 35,000 дол.), судді цього ж Суду 65,000 дол. (40,000 дол.), члени кабінету 60,000 дол. (35,000 дол.), конґресмени і сенатори по 50,000 дол. (30,00 дол.). Комісія пропонує більші платні різним президентовим співробітникам.

ВІЦЕ - ПРЕЗИДЕНТ ГОМФРІ заявив на зборах робітничих провідників, що він старатиметься змінити спосіб вибору президента ЗСА. Гомфрі сказав: „Я є головою Демократичної Партії і я пляную діяти як голова". Віцепрезидент промовляв в Пайні Пойнті в Мериленді на зборах Спілки Моряків. Він плянує, щоб президента ЗСА не вибирали електори, тільки всі виборці в загальному голосуванні. Гомфрі програв вибори до Ніксона маленькою меншістю, але його число електорів було значно менше від того числа, яке здобув Ніксон.

ТОРГОВЕЛЬНІ АҐЕНТИ ПЕРЕДБАЧАЮТЬ, що перша чверть 1969-го року буде майже така сама, як теперішній рік, головним чином, як четверта чверть 1968-го року, але цілий 1969-ий рік буде під економічним оглядом ліпший від цього року. Так виходить із опитувань, переведених між торговельними аґентами. 37 відсотків опитуваних гадають, що перша половина в 1969-му році буде краща від четвертої чверті ц. р. Департамент Торгівлі звітує, що число замовлень на фабричну продукцію в жовтні ц. р. збільшився на 4 відсотки, і що збільшення замовлень відбувається вже шостий місяць із черги. Все це свідчить про те, що економіка ЗСА і далі збільшується.

БРУКЛИНСЬКИЙ ОКРУЖНИЙ ПРОКУРАТОР продовжує слідство в справі змови на вбивство президента електа Ніксона. Прокуратор Елліот Голден переслухує трьох арабів, які були заарештовані 9-го листопада і які є звільнені за кавцією по 25,00 дол. Заарештовані Агмед Раґеґ Намер та його два сини 20-річний Гуссеїн Агмад Намер і 18-річний Абдо Агмад Намер. Вони всі не признаються до вини. Справа ця буде на порядку нарад в суді вже в січні 1969-го року, але розправа судова відбудеться пізніше. Крім змови на життя Ніксона вони оскаржені в тому, що незаконно мали зброю.

АМЕРИКАНСЬКЕ ЛІКАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО встановило засади для лікарів, які перещеплюють серце. Вирішено, що смерть дателя мусять ствердити два лікарі, які не беруть участи в операції перещеплювання серця. Операції з перещеплюванням серця можна переводити тільки в таких шпиталях, де є можливості для всебічного використання наймодерніших наукових здобутків. Перещеплювати серця можна тільки таким особам, яким не помагає інший спосіб лікування, і яким загрожує смерть без перещепленого серця.

У СВІТІ

У В'ЄТНАМСЬКІЙ ВІЙНІ ЗРОСЛИ втрати американського війська. В останньому тижні було 228 вбитих американців і 1.094 ранених, у порівнянні з 160 вбитих і 1.432 ранених з попереднього тижня. Загалом від 1 січня 1961 року американці мають у В'єтнамській війні 29.865 вбитих і 188.159 ранених.

ПАПА ПАВЛО VI ВИСЛОВИВСЯ у минулу середу до тисячів вірних у соборі св. Петра у Римі досить різко про тих, які не повинуються церковним догмам і доктринам і „вибирають таку правду, як котра кому подобається". Завваги Папи були очевидячки адресовані на адресу авторів контроверсійного катехізму, що його видано в Голляндії, і критиків становища Папи в справі контролі народин.

У ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ ПОШИРЮЮТЬ безплатно видаваний Совєтами чеською мовою щоденник „Зправи", що його друкують в Дрездені у Східній Німеччині й щодня доставляють літаками. Спілка чеських журналістів і різні інші організації вимагають, щоб уряд заборонив кольпортування того щоденника, як нелеґального, але чеське міністерство внутрішніх справ, лякаючися очевидячки реакції Москви, мовчить в цій справі.

У ПОРТУГАЛІЇ ЗГОЛОШЕНО до парляменту урядовий законопроєкт, за яким надається рівне право голосування всім повнолітнім жінкам без ніяких застережень. Дотепер тільки ті жінки мали право голосувати в Португалії, які мали найменше середню школу, були головами родин або платили особливо високий прибутковий податок. Новий закон касує привілей неграмотних мужчин, які могли голосувати, якщо платили високий прибутковий податок, себто були багатирями.

У КОМУНІСТИЧНОМУ КИТАЇ СИДЯТЬ у в'язницях коло 30 чужинців. Великого розголосу наробило арештування півтори року тому британського кореспондента Антоні Ґрея з пімсти за засудження китайських комуністичних журналістів, які керували вуличними заворушеннями в Гонґ Конґу. Між закордонними в'язнями в Комуністичному Китаї є 4 американці, між ними єпископ-місіонар Джеймс Волш, якого китайські комуністи засудили, як „шпигуна", в 1960 році на 20 років в'язниці, коли він мав уже 69 літ.

ПАКІСТАНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ МОХАММЕД АЮБ ХАН ЗАЯВИВ, що він готов нараджуватися з тими речниками опозиції, які запропонують конкретні конструктивні реформи. Чотирьох видатних політиків з табору опозиції, що їх арештовано тиждень тому у зв'язку з масовими студентськими демонстраціями, звільнено, але у в'язниці перебуває ще колишній міністер закордонних справ Зульфікар Алі Бутто, який під час нарад в Об'єднаних Націях гостро виступав проти ЗСА.

З ВЕЛИКИХ ДНІВ „ПРОСВІТИ" У ЛЬВОВІ 1938 РОКУ

Прапор „Просвіти" посвячений під час урочистостей відзначування 70-річчя її існування й діяльности 22 травня 1938 року. На фото: присяга хорунжого Петра Петрика на вірність прапорові. Приймає присягу передостанній голова „Просвіти" д-р Іван Брик (з правого боку). Зліва — за хорунжим інсп. П. Петриком стоять: посол Зенон Пеленський, секретар Виділу „Просвіти" Микола Дужий, член Виділу Василь Глібовицький й організатор „Просвіти" (згодом на еміґрації засновник „Молодої Просвіти" у Філядельфії) Володимир Татомир.

АНАТОЛЬ КУРДИДИК

ПРОСВІТИ АРМІЯ ІДЕ

Хай наша пісня волі й вітри,
Як грім на весну загуде,
Що в завтра — соняшне й розцвілє —
Просвіти армія іде!

Над нею — Бог в благословенні,
Під нею — рівний ясний шлях.
Тримають твердо юні жмені
Просвіти злотосиній стяг!

Довкола — села, поле, гори...
Кипить всім молодая кров
І з нас народ могутній творить
Просвіти зов, пророчий зов!

Ставай до нас, не бійся бою!
Проклят байдужий хай буде, —
Як в переможний змаг з пітьмою
Просвіти армія іде!

(Цей вірш був надрукований у „Свободі" 21-го травня 1938 року, напередодні відзначування 70-річчя існування і діяльности „Просвіти").

ЦЕНТРАЛЯ УККА ВІДЗНАЧАЄ 100-РІЧЧЯ „ПРОСВІТИ" УРОЧИСТИМ ЗАСІДАННЯМ ТА ПІДПИСАННЯМ ЗВЕРНЕННЯ

Ню Йорк. — Сьогодні, в суботу, 7-го грудня 1968 р. в приміщенні Українського Інституту Америки, при 2 Іст 79 вул. в Ню Йорку, о год. 3-ій по пол., після ділової частини засідання Екзекутиви УККА, відбудеться урочисте засідання, присвячене відзначенню сторіччя „Просвіти" у Львові, до участи в якому запрошено також, як почесних гостей, членів її останнього Головного Виділу, а саме: проф. Миколу Андрусяка, інж. Романа Білинського, ред. Богдана Кравцева, д-ра Ярослава Падоха, ред. Юліяна Тарновича, д-ра Миколу Ценка, д-ра Атанаса Фіголя, дир. Михайла Хронов'ята і дир. Петра Пасіку та урядовців головної канцелярії „Просвіти" у Львові: дир. Семена Магаляса, інсп. Петра Петрика, паню Наталію Дорошенко - Савченко і пані Марію Біскупську. В цьому святочному засіданні візьмуть участь також члени Екзекутиви та Політичної Ради УККА і голови його Відділів зі Сходу ЗСА. В програму цього засідання ввійдуть короткі доповіді та спомини про „Просвіту" у Львові, в центральній та Карпатській Україні і поширення її організації та ідей в Америці. Центральною точкою програми буде прийняття та підписання святочного звернення до українського громадянства в справі відзначення сторіччя „Просвіти" й дальшого плекання та поширення її ідей і діяльности. Засідання відбудеться напередодні роковин заснування „Просвіти", яка постала 8-го грудня 1868 року.

Ніксон і Гарриман перевели нараду про шанси замирення у В'єтнамі

Ню Йорк. — Новообраний президент Ричард Ніксон і голова американської делеґації на Паризькій конференції про В'єтнам Аверелл Гарриман перевели одногодинну розмову про Паризьку конференцію щодо В'єтнаму, як теж заторкнули різні інші міжнародні справи. Після тієї наради Гарриман заявив журналістам, що він дуже вдоволений тією розмовою і що Ніксон добре знайомий з міжнародною ситуацією. Гарриман висловив переконання, що Ніксон вишле свого обсерватора на Паризьку конференцію, але пресовий речник Ніксона, Роналд Зіґлер, згодом заперечив цьому. Ніксон, мовляв, делеґував на свого репрезентанта в закордонних справах 77-літнього дипломата Роберта Морфі і той урядуватиме у Вашинґтоні та відатиме в імені Ніксона всіма закордонними справами в перехідному часі, себто до інавґурації 20 січня 1969. Гарриман заявив, що він виніс враження з розмови з Ніксоном, що новий американський Уряд не матиме в справі В'єтнаму і тамошнього замирення іншої політики, як її вів през Джансон. Безпосередньо після наради з Гарриманом Ричард Ніксон відлетів з Ню Йорку до Лос Анджелесу на конференцію республіканських губернаторів.

Рокефеллер пропонує, щоб Федеральний Уряд перейняв всю добродійну акцію

Палм Спрінґс, Каліфорнія. 5-го грудня тут почалася річна Конференція Республіканських Губернаторів, на котрій присутнім є новообраний президент Ричард М. Ніксон. Як губернатор Меріленду прибув на цю Конференцію нововибраний віцепрезидент Спіро Еґню. Нюйоркський губернатор Нелсон А.Рокефеллер проєктує, щоб всі кошти в ділянці добродійности перебрав на себе Федеральний Уряд, який міг би встановити висоту допомоги для окремих стейтів, відповідно до висоти коштів прожитку в стейтах. Коли б це сталося, міркує нюйоркський губернатор, тоді не було б міґрації людей, які живуть із добродійних фондів, із південних стейтів до північних районів, де допомога є значно більша. І так в стейті Міссіссіппі одна особа в категорії допомоги для малолітніх дітей дістає тільки $7.90, а в стейті Ню Йорк — $50.83 місячно. Рокефеллер проєктує також, щоб Уряд Ніксона зорганізував крайову забезпеченеву здоровну програму, до якої платили б вкладки працедавці і працівники, щоб цим способом відтяжити урядову програму лікарської допомоги в рамках соціяльної допомоги.

Бизнесмени збільшують інвестиції в свої фабрики

Вашинґтон. — Департамент Торгівлі стверджує, що не видко зменшення темпу збільшення економіки в найближчому році, бо власники великих корпорацій та різних бизнесів заплянували збільшити інвестиції в 1969-му році на 6 відсотків, це значить на $4 більйони в четвертій чверті цього року, і в першій чверті 1969-го року. Це буде рекордове збільшення інвестицій. Економісти звертають увагу на це, що заплановане збільшення інвестицій, якщо воно буде здійснене, не допустить до цього, щоб сповільнився інфляційний тиск інфляції, як цього сподівалися урядові економісти ,коли ухвалювали збільшити прибутковий податок, так званий „надподаток".

Христина Петрівська „здобула серця французької публіки"

Ню Йорк. — „Христина Петрівська здобула серця французької публіки" своїм концертом, що відбувся в Парижі в четвер, 5-го грудня ввечері в залі Організації Французького Радіо і Телевізії — твердить п. Росі, директор Паризької Американської Академії, яка влаштувала цей концерт, в телеграмі до Українського Інституту Америки. Христина Петрівська, молода українська піяністка з Ню Йорку, виконала композиції Месаєна, Бетговена, Шопена, Ліста та ін. Концертова заля була виповнена по береги, а між приявними були урядовці американської і канадійської амбасад у Парижі та чисельна українська публіка. Українська Громада в Парижі влаштовує для піяністки окрему зустріч.

У Тант закликає Ізраїль і Йорданію зберігати перемир'я

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант запросив до себе ізраїльського і йорданського амбасадорів, кожного зокрема, і кожному з них звернув увагу на конечність зберігання воєнного перемир'я та перестерігав проти дальшого напружування ситуації обопільними воєнними актами. В тому самому часі спеціяльний висланець новообраного президента Ричарда Ніксона, кол. пенсилвенійський губернатор Вілліям Скрентон перелетів з столиці Ірану Тегерану до столиці Ливану Бейруту і там перевів довгі наради з ливанським президентом Шарлем Гелю та ливанським прем'єром і міністром закордонних справ, які інформували його докладно про ситуацію на Близькому Сході. Ливан не брав активної участи в минулорічній ізраїльсько-арабській війні і арабські терористи не використовують території Ливану у своїй діяльності проти Ізраїлю. Але до Скрентона зголосились на авдієнцію також 4 представники 100-членної Палестинської Національної Ради, яка є неначе еміґраційним парляментом арабських втікачів з Палестини, які обстоюють своє право повороту до Палестини, себто нинішнього Ізраїлю, і є найрадикальнішими протиізраїльським арабським елементом. Ті чотири високоосвічені араби твердили, м. ін., в розмові з Скрентоном, що палестинські терористи „мають право" вести підпільну акцію проти Ізраїлю і цієї акції не припинять. З Ливану Скрентон відлетів до столиці Єгипту Каїро. Також представник ОН для справи ізраїльсько-арабського замирення, Ґуннар Яррінґ, відвідав в минулу середу й четвер Каїро, але його довгі розмови з єгипетських міністром закордонних справ, д-ром Махмудом Ріядом, не довели до успіху, бо Єгипет ставить за принципову передумову будь-якого порозуміння — щоб спершу Ізраїль повинувався резолюції Ради Безпеки з 22 листопада мин. року, в якій говорилося про припинення взаємної ворожнечі, свобідне користування морями й каналами та про відкликання ізраїльського війська з окупованих арабських земель.

Петро Недбайло — лавреатом ОН за „заслуги для людських прав"

Об'єднані Нації. — Петро Еміліянович Недбайло з Києва, один із членів совєтської делеґації в Комісії Об'єднаних Націй для людських прав, дістав одну із шістьох нагород тієї найвищої міжнародної установи, признаних найбільш заслуженим для спряння людським правам. Ніяких конкретних „заслуг" Недбайла не наведено, а — за іронічним ствердженням одного західнього делеґата — його найбільшою заслугою було те, що він виступав проти застосування в комуністичних країнах схваленої Об'єднаними Націями конвенції про людські права. „Взагалі дуже трудно признати таку нагороду будь-которому комуністові" — ствердив той західній дипломат. Американський і британський представники в названій Комісії були проти признання Недбайлові тієї нагороди. Петро Недбайло став ширше відомим із свого виступу в обороні ославленої антисемітської книжки Трофима Кічка „Юдаїзм без маски", яка вийшла у видавництві Академії Наук УССР. Недбайло виступив був проти закидів американського представника Морріса Абрама, який таврував антисемітизм в СССР. Палко заперечивши, наче б СССР, зокрема в УССР, був якийсь антисемітизм, Недбайло арогантським тоном закидав американцям „проливання негритянської крови". Недбайло застерігся був теж проти „встрявання у внутрішні справи" Совєтського Союзу, але не мав того застереження, коли говорилося про порушування основних людських прав у Південно-африканському Союзі, Португалії або Ізраїлі. Головним мотивом у признанні Петрові Е. Недбайлові нагороди за „особливі заслуги для спряння людським правам" був, за твердженням членів тієї Комісії ОН, „географічний принцип", а не дійсні індивідуальні заслуги. „Треба" було дати комусь таку нагороду також із Східньої Европи... Між іншими нагородженими були пок. Елінора Рузвелт, південно-африканський провідник Алберт Лютулла, французький професор Рене Кассен і ін. „Н. Й. Пост" і інші американські газети натаврували признання „нагороди" Недбайлові.

У 100-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТИ"

Написав д-р Микола Ценко

Цієї неділі, 8-го грудня 1968-го року сповниться 100 років від заснування Т-ва „Просвіта" у Львові.

Громадський комітет для відзначення 100-річчя „Просвіти" у Філядельфії, де в 1909 році відбулась велика просвітянська нарада, в якій брали участь делеґати з різних осередків, де 15 років тому бл. п. інж. Володимир Татомир зорганізував „Молоду Просвіту", що й дотепер продовжує свою працю під проводом проф. О. Мацькова, підготовляє святочну академію, та Комітет у Ню Йорку з тієї нагоди підготовляє виставку книжки. На жаль, в інших, навіть великих українських скупченнях, зовсім тихо, хоч напевно й там існували колись просвітні клітини та осередки і з-поміж 80.000 нової української еміґрації, приїхали напевно десятки колишніх голів та організаторів філій „Просвіти", сотки голів Читалень „Просвіти", десятки тисяч членів Читалень „Просвіти".

Невже ж усі забули про те, яку величезну працю виконала „Просвіта" протягом своєї 100-літньої історії? Невже ж не треба належно відзначити цю подію і рівночасно перевести аналізу, чи не потрібно було б серед десятків існуючих організацій заложити або відновити клітини „Просвіти", бо не бачимо яка інша організація виконує ту многогранну працю, яку виконувала „Просвіта"?

З приємністю читаємо, що в Канаді, Арґентині існуючі „Просвіти" підготовляють великі ювілеї ,видають або передруковують альманахи „Просвіти" (як Читальня „Просвіти" у Вінніпеґу Канада).

Чи можемо собі уявити, як виглядав би 100-літній Ювілей „Просвіти" на наших рідних землях, чи це було б у вільній Україні, чи навіть в умовинах передвоєнної Польщі? Напевно у Львові зорганізовано б маніфестацію, що своєю імпозантністю, мабуть, дорівнювала б святові Українська Молодь Христові в 1933 році, коли князь нашої Церкви Слуга Божий Митрополит Андрей благословив понад 100 тисяч учасників. Напевно відбулися б величаві конкурси хорів, аматорських гуртків, Просвітний Конґрес і т. д.

Не треба забувати, що останній ювілей святкувала „Просвіта", як 70-літній, ще в 1938 році, бо друга світова війна та повоєнні події унеможливили належне відсвяткування 80-ти і 90-ти літнього ювілею. Тому треба використати 100-літній ювілей, щоб належними статтями в пресі (були дуже глибокі статті у деяких наших календарях - альманахах), окремими виданнями з'ясувати належно працю та ролю, яку виконала „Просвіта" в нашому національному вихованні та державницькому виробленні. Треба належно освідомити про це нашу молодь у журналах, що їх видають наші молодечі організації, бо навіть деякі старші громадяни висловлюються згірдливо про „просвітянщину", як про якийсь нижчий чи зле зорганізований спосіб громадської праці.

Пригадується, як у 1935 році в Скольому святковано 25-літній ювілей філії „Просвіти", що завдяки наполегливій праці ідейних та жертвенних провідників за 25 років охопила читальнями цілу Скільщину: з 52 місцевостей, у тому числі 2 містечках та 3 німецьких колоніях, було їх 48.

Ще тоді жили та працювали всеч. о. декан Михайло Мосора, що понад 40 років був духовним провідником Скільщини(помер у Скольому вже по війні), всеч. о. радник Микола Притуляк, довголітній голова філії (помер у Пассейку), д-р Степан Дольницький, голова філії (помер у Відні, родина у ЗСА, син Мстислав кол. начальний редактор „Америки", а тепер співробітник „Голосу Америки"), мґр Микола Кошів (помер у Дітройті), довголітній секретар не лише філії „Просвіти", але майже всіх повітових установ, д-р Степан Булак, довголітній голова філії та інших установ, кол. член Головного Виділу „Просвіти" (проживає тепер у Торонті), всеч. о. Юліян Левинський, протягом 30 років духовний провідник Синевідська Вижного, голова всіх місцевих установ ,всеч. о. Іван Червінський ,парох та провідник села Тухлі, коло Маківки (тепер Централія у Пенсилвенії) і багато інших. Майже всі священики були свідомими українськими патріотами і очолювали наше громадське та політичне життя.

По наших селах у просвітянській праці виросли численні народні провідники: Михайло Дуцилович — організатор Читалень та молоді у Скільщині, Микола Ко-

(Закінчення на стор. 4-ій)

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 9118.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Матірне Товариство „Просвіта"

Хоч статут „Просвіти" у Львові зголошено було вже раніше, день 8 грудня 1968 року прийнято, як дату заснування цієї найстаршої, найпопулярнішої і найбільш заслуженої української установи. Її величали, як Матірне Товариство, розуміючи під цим не так централю у славетному будинку „Просвіти", Ринок ч. 10 у Львові, як матір усіх українських установ і організацій, всього українського зорганізованого життя. Бо коли б не було „Просвіти", то не було б і всієї імпозантної мережі українських організацій і не було б національно - політичного відродження, яке довело до Листопадового зриву в 1918-му році.

Оцю далекосяжну ролю „Просвіти" прегарно схопив уже на початку її існування молодий студент Андрій Січинський, який заявив на її Загальних Зборах: „Кожний нарід, що хоче добитися самостійности, мусить передусім дбати про те, щоби нижчі верстви суспільности, народні маси, піднести до тої степени просвіти, щоби ся народна маса почула себе членом народного організму, відчула своє горожанське й національне достоїнство й узнала потребу існування нації, як окремішної народної індивідуальности; бо ніхто інший, а маса є підставою усього". Інший член — засновник „Просвіти", священик Иосиф Заячківський закликав: „Хоч яка тяжка б ваша боротьба, хоч як високо піднесла б вас доля, не дайтеся відорвати від вашої матері — від народу!"

Таким чином сто років тому „Просвіта" стала ланкою між освіченою верхівкою українського народу і його простолюддям, між тими, що розуміли вартість науки для всебічного піднесення народу, і тими, яких треба було навчати, почавши від грамоти, і підносити на щораз вищий ступінь знання. Ота незряча ще народна маса інстинктово відчула добро, що її несе „Просвіта": наче гриби по дощі народжувалися по селах Читальні „Просвіти" з їх бібліотеками, театральними аматорськими дружинами, сільськогосподарськими гуртками, предізними вишкільними курсами. І росло число повітових філій „Просвіти".

Імпонуючою була діяльність тих піонерів української всенародної освіти, веденої під прапором „Просвіти", особливо популярно видавнича. Вороги нищили „Просвіту", знаючи, що вона зосереджує найсвідоміший, отже найнебезпечніший для них український елемент. Але вона відроджувалась після кожного чергового розгрому. Першим таким погромом була інвазія російських військ до Східньої Галичини за першої світової війни: генерал-губернатор гр. Бобрінський у Львові заборонив українське друковане слово й закрив всі українські національні станиці. Перед першою світовою війною було в Галичині 2.994 читальні, 2.664 бібліотеки, 504 власні будинки. Після того, як через Галицьку землю перевалились перша світова й польсько - українська війни — у 1920 році було вже тільки 882 читальні. Але, не зважаючи на всі перешкоди, що їх ставила польська влада, і на брутальний погром, переведений польською солдатескою під час „пацифікації" в 1930 році, перед другою світовою війною було вже знову 3.208 читалень з 1.301 власними домами та 2.997 бібліотеками, 2.065 театральними гуртками, 1.105 хорами, 140 оркестрами і 1,600.000 зареєстрованих членів.

Але „Просвіта" не обмежувалась галицьким тереном — вона поширилась на всі українські землі і скрізь на терени заморського поселення українців. Заснована у Києві 1906 р., видала за короткий час свого існування 34 книжки в 163.760 примірниках. За української влади в Україні буйно розгорталась „Просвіта" і в червні 1921 року, вже в УССР, було там ще 4.322 Читальні „Просвіти". Коли не можна було заснувати „Просвіту" під її іменем, то наслідувано її під іншою назвою, як ось „Руська Бесіда" на Буковині. Заснована в квітні 1920 р. „Просвіта" в Ужгороді, на Карпатській Україні, за 15 років свого існування мала 235 читалень, 146 театральних гуртків, 98 хорів, 48 спортових дружин і т. д. „Просвіту" засновано в ЗСА й Канаді, Арґентині, Параґваї й Уруґваї. Дотепер існують 4 „Просвіти", як Відділи УНСоюзу, колись самостійні товариства, і ще нині існують „Молода Просвіта" у Філядельфії, „Інститут Просвіти" й Читальня „Просвіти" у Вінніпеґу та в інших містах Канади.

Спершу румуни й мадяри, прийшовши на Буковину й Карпатську Україну, після того большевики знищили на всіх землях України „Просвіту", як фортецю українського незалежницького духа. Але не вирвали „Просвіти" з сердець вдячних своїй Матері дітей, яких вона просвіщала і вчила, хто вони.

Богдан Кравців

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ „ПРОСВІТИ"

Скорочено з календаря УНСоюзу на 1968 р.

Про історію заснування і діяльности Товариства „Просвіта" в Галичині і згодом на інших українських землях та на еміґрації написано чимало праць, статтей, спогадів, в тому числі й виданих окремими книжками. Протеж, ми ще й досі, навіть тепер у сторіччя заснування цієї найбільш заслуженої для розвитку національної свідомости й української державницької думки установи не маємо науково опрацьованої її історії, синтетичної праці, яка б давала всесторонній погляд на значення й ролю Товариства „Просвіта" в розвитку модерного українства, в його змаганнях за створення української збройної сили й будівництво української держави. Зокрема не висвітлений ще й досі в історії період діяльности „Просвіти" на центральних і східньо-українських землях в роки відновлення української державности і в перші роки їх окупації московськими большевиками. Незаперечуваний навіть в совєтських джерелах факт, що в червні 1921 року в Українській ССР діяло 4 322 „Просвіти", не знайшов ще належного висвітлення й оцінки в наукових дослідженнях новітньої історії України. Слабо висвітлена також роля і значення „Просвіти" в житті українських еміґраційних спільнот в різних континентах і країнах світу, в розвитку і збереженні національної свідомости українських поселенців поза Україною, на широких просторах Сибіру і Далекого Сходу, в Бачці і Сремі, в ЗСА, в Канаді, в Арґентині, Бразилії та інших країнах Південної Америки, в різних державах Европи.

Значення й роля „Просвіти" в розвитку української національно - державницької думки велетенські, просто неоцінені. В розбуджуванні національної свідомости серед українського населення різних українських земель і країн поселення українців „Просвіта" із своїми філіями, читальнями, провідниками і діячами відіграла ролю справжньої армії — армії національного освідомлення. Без її праці, без її безперервних і невтомних щоденних зусиль в ширенні національної свідомости не було б може й українських Січових Стрільців і їх виходу на поля бою в 1914 році, ні Березневої революції 1917 року із створенням Центральної Ради й будівництвом Української Народної Республіки, ні Четвертого Універсалу з 22 січня 1918 р. в Києві, ні 1 листопада 1918 року у Львові, ні акту соборности з 22 січня 1919 року, ні Української Повстанської Армії часу другої світової війни і після неї. І в десятиріччя, що попереджували Визвольні Змагання 1917-1920 років, і в двадцятих та тридцятих роках на західньо - українських землях „Просвіта" із своїми філіями і читальнями відіграла ролю власної української державної адміністрації, власного державного апарату. З цього погляду заслуги „Просвіти", цієї найстаршої всеукраїнської установи мають тривале, непроминальне значення.

Фактичним роком заснування „Просвіти" у Львові був 1868 рік. Того ж року, дня 2 вересня був затверджений статут Товариства „Просвіта" й відбулися установчі збори, що ними започатковано діяльність цієї установи.

Спочатку „Просвіта", що її очолив, як голова, Наталь Вахнянин, мала характер науково - освітнього товариства із завданням збирати й видавати народні пісні, казки, перекази й інші роди усної народної творчости. Але вже на других загальних зборах, що відбулися 26 травня 1870 року, товариство перетворено на культурно - освітню установу із завданням видавати щомісячні книжечки для своїх членів, засновувати самостійні читальні по містах і селах Східньої Галичини й об'єднувати їх у повітові філії.

Головною й основною для „Просвіти" була видавнича діяльність. В самих тільки шести роках, від 1871 до 1876 року, вона видала, крім ряду популярних книжечок для народу з історії, права, економіки, букварів, співаників, театральних п'єс, молитовників, сімнадцять різних шкільних підручників. За 50 перших років свого існування „Просвіта" видала 348 популярних книжок тиражем в 2-941 115 примірників. Дуже важливими для ширення освіти і знання були видавані щорічно багаті змістом й ілюстраціями календарі „Просвіти". Багато уваги у виданнях „Просвіти" присвячувано літературі й науці. Започаткована 1904 року спочатку за редакцією Юліяна Романчука, а потім Михайла Возняка серія „Руська (Українська) Письменність" охопила 27 великих томів із творчістю клясиків української літератури, що їх видано в 172 тисячах примірників. Крім того, у видавництві „Просвіти" вийшло багато наукових праць, які й досі не втратили своєї вартости, зокрема ж тритомова „Історія української літератури" Михайла Возняка, „Українська усна словесність" й „Українські думи" М. Філярета Колесси й багато інших.

Для ширення освіти й організування культурно - освітньої читальняної справи „Просвіта" видавала ряд часописів і газет.

Статистику усієї видавничої продукції „Просвіти" сьогодні при відсутності її бібліотеки й архіву у Львові встановити важко, зокрема за останні десятиріччя її діяльности. Згідно з підрахунком Володимира Дорошенка, „Просвіта" у Львові видала за час своєї діяльности в 1868-1928 роках 603 книжки в кількості 3,395.171 примірників. На 1-го січня 1938 року кількість видань „Просвіти" збільшилася до 847 назв.

Розходилися видання „Просвіти" до 1914 року по всіх українських землях, не тільки в Галичині і на Волині та на еміґрації, але й також на Наддніпрянській Україні, що перебувала в межах Російської держави. Зокрема велику ролю відіграли її видання в ширенні освіти й національної свідомости серед української заробітчанської іміґрації й українських поселенців у ЗСА, в Канаді та в різних країнах Південної Америки.

Крім культурно - освітньої і видавничої діяльности „Просвіта" в перших десятиріччях свого існування працювала видатно також в ділянці народного господарства. Вона засновувала крамниці, ощадностеві й позичкові каси, видавала для них потрібну інформаційно - методичну літературу. Із заснованої при філії „Просвіти" в Стрию Молочарської Секції розвинувся пізніший Крайовий Союз Молочарських Спілок, відомий під назвою „Маслосоюз". „Просвіта" засновувала сільськогосподарські й торговельні (1911-1925) школи, видавала популярну сільсько - господарську літературу й підручники. Із розвитком української кооперації більшість із цих починів „Просвіти" перейшла у відання кооперативних й економічних установ.

Важливою була також громадська й політична роля „Просвіти". В перші роки, а то й десятиріччя свого існування „Просвіта" була осередком і проводом народовецького руху, брала активну участь в політичному житті країни, виступала перед крайовими й загальнодержавними урядами з обороні політичних і громадських прав українців, добивалася навчання української мови в усіх школах Галичини, засновування шкіл в тому й гімназій, учительських семінарій тощо. За почином „Просвіти" і під її проводом була створена 1885 року перша політична організація народовців „Народна Рада". Видатною була роля „Просвіти" також у проводжуванні різних маніфестацій, всенародних ювілеїв. Зокрема дуже причинилася „Просвіта" для поширення культу Тараса Шевченка на західньо - українських землях, відзначаючи щороку його роковини і ювілейні дати академіями, концертами й зібраннями по містах і селах, видаючи його твори і наукові та популярні праці про нього.

Якщо йде про організаційну побудову „Просвіти", то вона мережею своїх читалень і бібліотек огорнула в перших десятиріччях 20 сторіччя усі повіти Галичини.

Організаційний стан „Просвіти" з'ясовують такі числа, зібрані і встановлені

(Закінчення на стор. 3-ій)

Михайло Дем'янчук

ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА" І ФАХОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО

У століття Матері-„Просвіти" до речі буде пригадати її ролю та заслуги в розвитку українського фахового шкільництва

Відомо, що Головне Товариство „Просвіта" у Львові в початках XX стол. було матір'ю Українського Педагогічного Товариства „Рідна Школа". І хоч „Рідна Школа" займалася творенням та веденням українських приватних гімназій, учительських семінарій та бурс, Товариство „Просвіта" вело торговельну школу середнього типу у Львові, господарську школу для дівчат в Уґерцях Винявських та нижчу сільськогосподарську школу в Миловані.

Після Визвольних Змагань повернулося додому з „Чотирикутника Смерти", польських таборів та тюрем чимало старшин, підстаршин і вояків Української Галицької та Дійової Армій. Між ними були гімназійні абсольвенти, студенти університетів та інших високих шкіл. Тож їхніми стараннями і під проводом наших професорів створено у Львові в 1921/22 році Український університет та Політехніку. Рік-два пізніше дирекція Торговельної Школи Товариства „Просвіти" відкрила у Львові при вул. Корняктів під управою директора Дениса Коренця Однорічні Торговельні Курси для абітурієнтів середніх шкіл.

В той час я ще студіював в Українському університеті і ближче цими курсами не цікавився. Але наприкінці літнього семестру 1924 року поширилися поміж нашим студентством поголоски про ліквідацію українських високих шкіл, і тоді багатьом студентам нашого університету треба було подумати про найближче майбутнє. Студенти заможніших батьків могли виїхати на дальші студії за кордон, де в багатьох високих школах признавали студії в нашому „Тайному Університеті", однаке більшість їх не могла про це й мріяти. Старання декого з-поміж наших студентів дістатися на польський університет чи Академію Ветеринарії розбивалися об ворожу неприхильність ректорату чи деканату, але протекція декому допомогла. І тоді багато студентів скористали з можливости вписатися на Однорічні Торговельні курси. Виклади відбувалися там у вечірніх годинах в приміщенні Торговельної Школи при вул. Корняктів.

Так і я, після того, як двічі відкинено моє прохання про прийняття в Академію Ветеринарії і після відмови прийняти мене на філософічний факультет львівського університету, попав на Однорічні Торговельні Курси. Свою відмову декан філософічного факультету мотивував тим, що я маю завелику перерву від „матури", зданої з відзначенням у 1918 році, і питав мене, що я робив протягом такого довгого часу аж по 1924 рік. Коли я заявив, що брав участь в боротьбі проти большевиків, запитав, чи в рядах Армії От. Петлюри. Я це потвердив, і тоді він сказав, щоб я приніс посвідку з військової частини, а тоді „будемо говорити про прийняття". Староство та поліція знали, що я був старшиною УГА і, чого доброго, могли оскаржити мене перед судом за фальшування документів та зловмисне впровадження університетських властей у блуд, а тому я зрезиґнував з рішення вписатися на львівський університет.

В шкільному році 1924/25 на Однорічних Торговельних Курсах було 31 слухачів, у тому числі 10 жінок і 9 колишніх вояків-старшин. Викладало 9 професорів. Програма була доволі широка, вимоги високі, так що курсанти мусіли добре працювати, щоб справлятися з письмовими та усними іспитами.

Як видно з фотографії на ст. 3-ій, до професорського складу належали (зліва направо сидять): інж. Сосенко, що викладав науку про устрій держав, проф. Скрентович — книговодство, кореспонденцію і конторові вправи, проф. О. Терлецький — торговельну географію (він же був господарем Курсів), дир. Денис Коренець, д-р Р. Чайковський — науку про торгівлю і векселі та торговельний і промисловий закон, проф. Павенцький — стенографію, д-р Михайло Волошин — суспільну економію, інж. Л. Савойка — купецькі рахунки і політичну аритметику та товарознавство, інж. Ю. Павликовський (стоїть другий з правого боку в другому ряді згори, замішавшись серед слухачів). Немає на світлині д-ра Михайла Рудницького, що викладав надобов'язковий предмет: англійську мову.

З-поміж слухачів пригадую лише декілька прізвищ. І так, на фотографії зліва направо, в першім горішнім ряді стоять: Н. Н., Пасічник, Н. Н., Н. Н., Ярослав Чума (живе тепер в Торонті), Степан Орищин (проживає в Денвері), Михайло Дем'янчук (автор цього спомину), Іван Матійців, Н. Н., Н. Н., Н. Н., Кожушко, Зайшлий. В другому ряді, йдучи згори зліва направо, стоять: Н. Н., Н. Н., Н. Н., Н. Н., Лідія Туркевич, панна К. тепер дружина Ст. Орищина, панна Макарушківна, пізніше Пежанська, панна Тетяна Яросевич, заміжня Котик (проживає у Вашинґтоні), Н. Н., панна (прізвище забув), тепер дружина ред. Софронова - Левицького, проживає в Торонті, панна Софія Бачинська, заміжня Арсенич, проф. інж. Ю. Павликовський, Бодревич. Сидять зліва направо: Туркевич, Н. Н., син пароха з Конюх коло Стрия, мабуть, Возьний або Возняк, Богдан Стернюк, Самокішин і Корчинський.

Закінчення Курсів з добрим поступом відкривало абсольвентам доступ на працю книговода в торгівлі, промислі так приватного, як і кооперативного сектору, цього останнього зокрема, бо в той час почали творитися Повітові Союзи Кооператив, що потребували працівників. Доповнивши Курси іспитом з французької мови, абсольвент міг бути прийнятий на другий рік польської приватної Експортової Високої Школи у Львові. Це промовисто свідчить про рівень навчання, що його респектували й поляки.

Мабуть, найкраще використав ці Курси п. Богдан Стернюк, що вступив до згаданої польської школи, а по її закінченні виїхав до Італії, де, здається, у Фльоренції здобув докторат комерційних наук, а повернувшись до краю зайняв становище у варшавській фабриці шоколяди. Тепер провадить підприємство в Буенос Айресі, в Арґентині. З-поміж інших колишніх курсантів, згідно з моїми відомостями, Кожушко і панна Т. Яросевич, працювали у кооперації, Матійців — у суді в Стрию, Орищин з дружиною та М. Дем'янчук заложили власні текстильні підприємства в краю, а автор цих рядків вів своє підприємство в Польщі та Німеччині і протягом 8 років спілкове підприємство у Філядельфії.

З певністю можна ствердити, що всі колишні слухачі Однорічних Торговельних Курсів з великою вдячністю згадують своїх професорів, а зокрема глибоко вдячні Матері - „Просвіті" за те, що в критичні для української молоді, особливо колишніх борців за Українську Державу часи дала змогу здобути фах.

Тому в сторіччя з дня заснування Матірного Товариства „Просвіта" нехай вільно буде мені скласти від імени колишніх курсантів — і тих, що залишилися на Рідних Землях, і тих, що живуть у вільному світі — доземний поклін та щиросердечну подяку тіням колишніх голов та членів Головного Виділу Товариства „Просвіта" у

(Закінчення на стор. 3-ій)

„ПРОСВІТА"

Віки далекі глухо
    минали —
I сонних вод німих
    стояли плеса мертві,
I в темряві ми
    гинули й конали,
I все добро богам чужим
    несли ми в жертву...

. . . .

Аж Ти в годину
    скрути і терпіння
Післала світло Сонця й
    Правди поміж діти —
I душі і серця палким
    горінням
Натхнула й повела у храм
    Знання й Просвіти!

Ти люд новий на Божий
    лад створила,
Рабів німих тих підняла
    із безголов'я —
Вогню цілющого
    влила у жили,
I сповнила серця всім
    вірою й любов'ю

I вже стоять полки
    на полі яснім
Осяяні вогнями й духом
    Прометея —
I вже ніколи той вогонь
    не згасне,
Бо в гордих велетнів
    змінилися пігмеї!..

М. МАТІЇВ-МЕЛЬНИК

М. Л-а

„ПРОСВІТА" В ЧЕРНІГОВІ

Одним з ініціяторів заснування „Просвіти" в Чернігові був Михайло Коцюбинський. Ця стаття спирається на інформаціях Коцюбинського в його листуванні. Засновуючі загальні збори чернігівської „Просвіти" відбулися 9 січня 1907 року (27 грудня 1906 р. за ст. стилем). Підготовою займався Коцюбинський, як про це він писав Андрієві Чайковському:

„Багато клопоту мав я останніми часами з організацією „Просвіти" в Чернігові, вся справа звалилася якось на мої плечі, мусів бігати в поліцію, вести розмови з людьми, писати, друкувати, розсилати і т. ін."

Коцюбинський хотів, щоб загальні збори „Просвіти" випали якнайкраще, і тому в листі, написаному 21 грудня 1906 року за н. ст., він звернувся до Володимира Гнатюка з таким проханням:

„Хотілося б, щоб відкриття було якнайкраще обставлене, а для того дуже було б добре, коли б Ваші просвітні товариства у Львові прислали Чернігівській „Просвіті" хоч би коротке привітання. Се мало б вагу для нашої публічности, підняло б духа, додало б охоти до праці.

Будьте ласкаві, не одмовтесь подати сю думку Вашим товариствам. Привітання треба подавати зараз на мою адресу, а я вже прочитаю їх на перших загальних зборах 27 с. м."

Коцюбинський, не одержавши відповіді від Гнатюка, по двох тижнях писав:

„Перед двома тижнями я писав до Вас листа, в якому прохав постаратися, щоб львівські просвітні товариства прислали на мою адресу привітання чернігівській „Просвіті", яку одкриваємо 27 с. м. Се мало б, як я Вам писав, велике значення моральне для молодого товариства. На жаль, нічого досі не дістав, а значить і не дістану. Ну, що ж робити..."

Гнатюк уживав певних заходів у зв'язку з проханням Коцюбинського, але великих результатів не добився. Про свої старання сповістив Коцюбинського, на що одержав таку відповідь:

„Спасибі Вам, що обізвалися. Не маю жадної претенсії до Вас за пізню одповідь, бо добре розумію причини того. Велике спасибі теж за заходи у львівській „Просвіті". Ми таки одібрали привіти (всього 12), хоч не од львівської, але од філій. Не можу зараз перечислити, од яких, бо привіти тепер не в мене. Коли читаєте „Раду" — стрінете там усі відомості.

Педагогічне товариство у Львові прислало теж привіт. Усім їм посилаю сердечну подяку, бо не можете собі уявити, яке гарне враження зробили ті привіти на малосвідому публіку".

(Лист з 12 січня 1907р.).

На голову „Просвіти" в Чернігові вибрано Михайла Коцюбинського, хоч він відмовлявся з огляду на поганий стан здоров'я і на брак часу. Управу „Просвіти", яка в Галичині звалася „виділом", на Придніпрянщині назвали „радою".

Отож рада чернігівської „Просвіти" поставила одним із перших своїх завдань зорганізувати при „Просвіті" бібліотеку. У зв'язку з цим розіслано до товариств, видавництв, а то й окремих людей відозву з просьбою надсилати книжки. До знайомих письменників Коцюбинський у цій справі звертався особисто. Відозва мала успіх: читальня одержала багато українських книжок, в тому числі не мало з Галичини. Одержувала також українські часописи.

Рада „Просвіти" влаштовувала доповіді, концерти, свята, приймала у себе таких видатних людей, як Микола Лисенко, Олександер Мишуга. Збоку влади мала вона чимало перешкод, про які згадував Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського з 3-го березня 1907 р:

„...Однак, вірте, не з іншої причини так довго мовчав — тільки через всякі клопоти і неприємності, що довелось зазнати од нашого милого уряду. Отож уявіть собі: попросту не дають жити „Просвіті". Хочемо скликати збори — заборона; хочемо зробити театральну виставу — забороняють. Навіть концерт Лисенка на користь „Просвіти" заборонили. Їздиш, гризешся, пояснюєш — нічого не помагає. Кажуть — існуйте собі на папері, а жити не дамо.

Жалітися нікому, хіба до Думи, коли збереться.

Мене все те турбує і дуже впливає на здоров'я; через те часто лежу в постелі і не можу нічого робити. Як бачите, наша конституція гірша, ніж Ваша „свинська".*)

Коцюбинський дякував А. Чайковському за книжки і за привітання від бережанської філії „Просвіти". Він таки виклопотав дозвіл на концерт Лисенка, який відбувся з великим успіхом. В листі до Волод. Гнатюка з 14 березня 1907 р. писав:

„...дуже змучений упорядкуванням концерту для „Просвіти". Тількищо від'їхали від нас д. Лисенко, Мишуга і співачки. Концерт випав дуже світло — народу було так багато, що у великій залі не було чим дихати".

Про перші місяці праці чернігівської „Просвіти" довідуємося з листів Коцюбинського до Володимира Гнатюка і Костя Зленка. В листі до Гнатюка з 19 квітня 1907 р. він пише:

„Робота в нашій „Просвіті" йде мляво покищо. Поминаючи загальнополітичні умови нашого життя, не сприяючі розвоєві подібних товариств, мусимо признатися: у нас нема людей, нема тривкої свідомости, нема уміння й охоти працювати. Ще поговорити — хоч погано — ми можемо, але взятись до реальної роботи — трудно. Через те дуже ненормальне і сумне з'явище: працюють два-три чоловіки, а решта холодні, як мерці. Скільки ще треба енергії і часу, щоб виховати робітників. Ви вже пережили цю кризу; у Вас тепер не бракує ні сил, ні досвіду — і наша Україна, здалеку така красна, зблизька видалась би Вам мертвим островом. Не думайте, що це говорить у мені песимізм. Ні, я не песиміст, може, був досі і занадто великим оптимістом і через те, пустившись з кабінету у широкий світ, — наскакую на підводні каміння, яких перше не помічав. Але се не знеохочує мене, і не раз гірко мені буває, що маю так мало сил і здоров'я".

Відомості, подані Зленкові в листі з 18 травня 1907 року, докладніші:

„Діяльність нашої „Просвіти" покищо невелика, бо товариство ще молоде (всього 4 місяці йому), але дещо зроблено вже, дещо робиться. За цей час ми одкрили при „Просвіті" читальню - бібліотеку для членів (яких маємо більше 200 чоловік); в бібліотеці зібрано уже коло 400 книжок, маємо звиш 20 українських часописів — з Галичини, Буковини, Америки. Спорядили два концерти — Лисенка і в пам'ять Шевченка; маємо будувати кіоск в українському стилі для продажу книжок і часописів. Лекційна комісія працює над тим, щоб читалися в „Про-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Друковану на цьому місці працю Ярослава Гайваса: „Воля ціни не має" перервано сьогодні, щоб могти використати матеріяли, зв'язані із 100-річчям Т-ва „Просвіта", якому присвячене це число.

РОЛЯ І ЗНАЧЕННЯ „ПРОСВІТИ"

(Закінчення зі стор. 2-ій)

одним з її істориків Володимиром Дорошенком в його книжці „Просвіта" — її заснування і праця", (Філядельфія, 1959): „в 1875 році була лише одна філія; в 1880 три; в 1890 чотири; в 1895 десять із 233 читальнями й 34 будинками; 1900 — 20 з 9.924 чит. і 75 буд.; в 1905 — 34 з 1.530 чит. і 118 буд.; в 1910 — 64 з 2.376 чит. і 310 буд.; в 1914 — 77 з 2.944 чит. і 504 буд.

„Яку величезну роботу провела централя „Просвіти" за польської вже окупації, показують оці цифри: в роках 1935-1937 влаштувала вона: 1.932 курси для неграмотних, 112 курсів для вишколу секретарів читалень, 92 курси для вишколу читальняних бібліотекарів, 76 курсів для перевишколу членів виділів читалень, 37 курсів для режисерів, 26 курсів для дириґентів хорів, 8 курсів для провідників „Молодої Просвіти", 11 довших загально - освітніх курсів. Разом 2.294 курси.

„Щоб як слід наладнати цю величезну роботу, при централі існувала ціла низка спеціяльних комісій і підкомісій, члени яких працювали безкорисно. Не рахуючи фонду „Учітеся, брати мої", було 10 комісій: просвітньо - організаційна, освітньо - виховна, для шкільних справ, боротьби з неграмотністю, видавнича, кольпортажна, бібліотечна, театральна, господарсько - адміністраційна й жіноча; підкомісій було три: для Лемківщини, Гуцульщини й Закарпаття. Комісії творилися від року 1906 в міру поширення просвітянської праці".

Маніфестаційним виявом ідейної сили й організованости „Просвіти" було відзначуване урочисто в травні 1938 року у Львові і по селах та містах Галичини, Закарпаття та по всіх усюдах української еміґрації 60-річчя її заснування, яке відбилося широким відгомоном серед українства усього світу, в тому й зайнятих Центральної і Східньої України.

Святкувати сторіччя свого заснування м а т і р ній „Просвіті" не судилося. З оупацією Західньої України в 1939 році большевики знищили не тільки централю „Просвіти", але й поліквідували тисячі її читалень і бібліотек по селах і містах, переорганізовуючи їх тільки частинно в свої політосвітні будинки культури та масові книгозбірні. Тоді ж, під час проводжуваних чисток і переорганізацій знищено бібліотеку й архів львівської централі „Просвіти" і повинищувано бібліотеки її читалень, заповнюючи їх усякою совєтською пропаґандивною макулятурою. Усе, що було видане під фірмою „Просвіти" вилучувано, спалювано або перемелювано на папір, щоб і сліду не залишилося.

Так же само вже на початку 1920 років, була знищена широка мережа читалень і будинків „Просвіти" на центральних і східніх українських землях і також на Кубані. Розвинувшись із невеликої кількости „Просвіт", що постали в 1905-1907 рр. по більших містах Наддніпрянщині, ці „Просвіти" охопили своєю мережею тисячі міст і сіл Наддніпрянщини і як згадано вище, їх було 4.322 в червні 1921 року. До найвидатніших осередків просвітнього руху належали до війни і з початком революції 1917 року „Просвіти" в Катеринославі, Одесі, Кам'янці на Поділлі, Житомирі, Чернігові, Миколаєві над Чорним морем, у Мелітополі в Катеринодарі на Кубані та по інших містах. Деякі з них розгорнули широку культурно - освітню працю. Заснована 1906 р. київська „Просвіта" видала за короткий час свого існування 34 книжки в 163.6000 примірниках тиражу.

На Буковині організацією такого ж самого характеру, як і галицька „Просвіта", було Товариство „Руська Бесіда" в Чернівцях, засноване 26 січня 1869 року, не цілих два місяці після заснування „Просвіти" у Львові. Із товариського початково за характером клюбу „Руська Бесіда" перетворилася 1888 року в культурно - освітнє товариство з метою „ширити просвіту й піднести добробут руського народу на Буковині". Як і львівська „Просвіта", вона займалася виданням книжок, календарів, часописів.

В 1906 році „Руська Бесіда" мала сім філій та 83 читальні, в яких гортувалося 6.837 членів. В 1914 році кількість філій зросла з дев'яти. читалень до 150 із 13.000 членів.

Як і в Галичині „Руська Бесіда" дала почин для створення багатьох інших освітніх і громадських товариств таких, як „Руська Школа", перейменоване в 1910 році в т-во „Українська Школа", „Буковинський Боян", „Селянська Каса". Заходами „Руської Бесіди" були організовані перші українські школи, учительська семінарія в Чернівцях, реальна гімназія у Вашківцях. Із румунською окупацією і централя „Руської Бесіди" і її читальні мусіли припинити свою діяльність.

На Закарпатті, в рямцях демократичної Чехословаччини, постала й розвинулася „Просвіта", щойно після першої світової війни. Перші установчі загальні збори „Просвіти" відбулися 29 квітня 1920 року в Ужгороді і першим її головою став адвокат д-р Юлій Бращайко, його заступником пізніший президент Карпатської України о. д-р Авґустин Волошин і скарбником проф. Авґустин Штефан. Проте ж, першою просвітянською організацією на Закарпатті була заснована ще 1896 р. о. Омел. Штефаном читальня в селі Скотарському, яка була зв'язана своєю діяльністю із „Просвітою" у Львові.

Величавим виявом просвітянської о р г а н ізованости Закарпаття був відбутий 1937 року Всепросвітянський з'їзд в Ужгороді. Існували „Просвіти" також поза українськими землями Чехословаччини по більших осередках української еміґрації (Брно). З окупацією Закарпаття й інших земель ЧСР большевиками усі ці „Просвіти" були зліквідовані.

ЗАПИС НА КУРС-СЕМІНАР ЛИШЕ ДО 18 ГРУДНЯ

Торонто. — Курс - семінар для провідників і організаторів наймолодших груп українських дітей відбудеться у приміщенні Свято-Миколаївської Рідної Школи, вул. Белвудс 4, Торонто. Зголошення приймає секретар Президії Екзекутиви СКВОР К. Паліїв, 43 Гільмор Аве., Торонто, 9, лише до 18 грудня ц. р. Реєстрація учасників: 26 грудня ц. р. (четвер) год. 3-4 поп. у приміщенні школи, в долішній залі. Оплата: 20 дол. від учасника. Нічлігами турбуються учасники на власну руку. Курс обіймає практичну і теоретичну частини.

ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА" І ФАХОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО

(Продовження зі стор. 2-ій)

Однорічний Торговельний Курс для абітурієнтів середніх шкіл Т-ва „Просвіта" у Львові в шкільному році 1924/25.

Львові від часу його заснування аж по вересень - жовтень 1939 року. Посіяне ними зерно впало на добрий ґрунт по обох боках Збруч-річки, поза зеленими Карпатами, а згодом поза океаном і дало такі багаті плоди, про які засновникам може й не снилося.

Товариство „Просвіта" дало почин відродженню українського народу на всіх ділянках його життя — культурно - освітній, науковій, економічно - фінансовій, суспільно - громадській та політичній. Якщо б звести балянс праці, заслуг й успіхів Матірного Товариства „Просвіта" з його філіями та читальнями, як також і всіх похідних від нього, пізніше самостійних товариств на день 30 вересня 1939 року на Західньо - Українських Землях, а на котрийсь день 1920 року на Центральних та Східніх Землях і на Зеленому Клині, то вийшли б надзвичайно імпозантні цифри.

ДОРОГОМУ ЮВІЛЯТОВІ
ВУЙКОВІ

ЛЬОНЕВІ ЛЕПКОМУ

В ДЕНЬ УРОДИН:

Дай Боже у добрі прожити ще много, много літ
та найважніше
Боже дай побачити ще рідний край!

Таня і Володимир Юзвяки з родиною
Марко й Іва Лепкі з мамою
Таля і Михайло Яремчишини зі сином
Меланія й Іванка Ліщинські
Ірена й Євген Козаки з дітьми

ОУП „СЛОВО" і НЮЙОРКСЬКА ГРУПА
— влаштовують —
Ювілейний Літературний Вечір
ВАСИЛЯ БАРКИ
21-го грудня 1968 р., год. 7:45 веч.
в УКРАЇНСЬКОМУ ІНСТИТУТІ АМЕРИКИ
2 Схід 79-та вул., Ню Йорк, Н. Й.
ДОХІД ПРИЗНАЧЕНИЙ НА ПОКРИТТЯ КОШТІВ ЮВІЛЕЙНОЇ КНИГИ „ЛІРНИК"
Гостей щиро запрошуємо.

Діялог з модерною людиною
— це піонер нового типу комунікації. Це обсервація подій наших днів крізь призму віри. Тисячі вже накручували номер телефону:
(212) 479-4433
і з приємністю дякували. Для чого б Вам не знайти трьох мінут часу й послухати нас?
ПРОГРАМА НА ТИЖДЕНЬ 7-14 ГРУДНЯ:
Ликуйте: Маємо ще одну „віру". (Бог і батьківщина — спір за першенство). Чи нова схизма? Гіппісти — хтось тут завинив, і інше).
Дзвоніть кожної хвилини дня й ночі.
Спонзор: Укр. Інститут для Збереження Віри

Шліть ГРОШІ в УКРАЇНУ
ГРОШІ ВИСЛАНІ ЧЕРЕЗ
GRAMERCY
Є ДОСТАВЛЕНІ ЯК ГРОШІ ЧЕРЕЗ БАНК ІНОЗЕМНОЇ ТОРГІВЛІ.
ДОСТАВА ДО ДВОХ ТИЖНІВ. БЕЗ ВІДТЯГНЕНЬ.
Гроші можна ужити на кожні закупи, які відборець бажає.
ВИ Є ТІЛЬКИ ПЕВНІ З ЛІЦЕНЗІОВАНОЮ ФІРМОЮ. БЕЗ ПОСЕРЕДНИКІВ. БЕЗ СКРИТИХ КОШТІВ.
ПОНАД НАШИХ 20 РОКІВ У БИЗНЕСІ ҐАРАНТУЄ ВАМ ЗАДОВОЛЕННЯ.
Всі пересилки повністю ґарантовані і забезпечені. Ліценція Департам. Банків і Забезпечення. Бондовано до $20,000.00. Офіційні посвідки з СССР з підписом відборця.
Ставка: 9 рублів за $10.00.
Оплата: до $30.00 — $2.75; понад $30.00 — 10%
GRAMERCY SHIPPING INC.
744 Broad St., Newark, N.J.
Шліть в дарунок Цертифікати Долярів в ЗДА для закупу в нових спеціяльних долярових крамницях. Нема оплати за цю обслугу.
Жадайте наших дарових каталогів спеціяльно літніх цін на приладдя, текстилі і харчі.
GRAMERCY
118 East 28th Street
New York 10016 Est. 1945
Відкрито в суботу 9-12.
ЗАМОВЛЯЙТЕ ТЕПЕР НА РІЗДВО.

REQUEST RECORDS
Це найкращі дарунки на кожну нагоду. Найновіші і найкращі, справжні українські, довгограйні платівки. Також різдвяні платівки.
За даровим каталогом пишіть до:
REQUEST RECORDS, Inc.
66 Mechanic Street
NEW ROCHELLE, N.Y. 10801

Нові канадійські платівки
УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДКИ і ЩЕДРІВКИ
Стерео — UKC 435 — $4.98
Виконує Хор ім. О. Кошиця — Дириґ. В. КЛИМКІВ
УКРАЇНСЬКІ ДІТИ СПІВАЮТЬ
Стерео — CHS 840 — $3.98
Ці преґарні платівки можна набути:
В Канаді — в кожній українській книгарні і платівкарні.
В ЗСА — в українських книгарнях.
Produced & Distributed by:
CANTON RECORDS
Box 1056 Winnipeg 1, Manitoba, Canada
АМЕРИКАНСЬКІ ЗАМОВЛЕННЯ БЕЗ МИТА

Т-ВО „РІДНА ШКОЛА" в НЮАРКУ, Н. Дж.
повідомляє, що
РІЧНІ ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
— відбудуться —
в четвер, 19-го грудня 1968 року
о год. 7-ій веч.
в УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ ДОМІ
140 Prospect Avenue, Irvington, N.J.
ЗІ ЗВИЧАЙНИМ ПОРЯДКОМ НАРАД
Присутність Батьків обов'язкова.
ЗА УПРАВУ:
П. МЕЛЬНИК, голова Н. БУНЯК, секретар

В глибокому смутку ділимося болючою вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що дня 17-го листопада 1968 року несподівано відійшов у Вічність на 67-му році життя наш Найдорожчий БРАТ і ШВАГЕР

бл. п.

МИКИТА ЛЮБІНСЬКИЙ

ПОХОРОННІ ОБРЯДИ відбулися в середу, 20-го листопада 1968 р. з похоронного заведення Бугая в Дітройті до Української Католицької Церкви Непорочного Зачаття в Гемтремку, а опісля на цвинтар Мт. Олівет в Дітройті.

Горем прибиті:
НАТАЛІЯ ГОДОВАНЕЦЬ, сестра
ЮРІЙ ГОДОВАНЕЦЬ, шваґер
Родина в Краю

УКРАЇНСЬКЕ СПІВОЧЕ ТОВАРИСТВО
„Кобзар" у Філядельфії, Па.
— влаштовує —
31-го грудня 1968 року
Заля готелю Шератон у Філядельфії, Па.
Стрій вечоровий.
Вступ за запрошеннями.
ЗУСТРІЧ НОВОГО РОКУ
ОРКЕСТРА БОГДАНА ГІРНЯКА
Резервуємо столи у передпродажі. Просимо замовляти столи або поодинокі місця при столах, висилаючи належну суму на: KOBZAR, 338 West Logan St., Phila., 19144. Телеф. інформації: IV 2-4061 (О. Татунчак), або DA 4-0345 (І. Ільницька).

Замість квітів на могилу Дорогого Дядька
сл. п. ПЕТРА БЕРЕЖНИЦЬКОГО
у Філядельфії, Па.
на Видавничий Фонд ОПДЛ
складають 15.00 долярів
Євгенія і Л. ПОЛТАВИ

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ АМЕРИКИ
ВІДДІЛ у ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, Па.
повідомляє, що
БЕНКЕТ та БАЛЬ ІНЖЕНЕРІВ
— відбудеться —
в суботу, дня 1-го лютого 1969 року
В БАЛЕВІЙ ЗАЛІ
Шератон Готель у Філядельфії, Па.
Початок бенкету — год. 7-ма веч. Баль — год. 9-та до 3-ої ранку
ОРКЕСТРА „АМОР" З УЧАСТЮ І. РАКОВСЬКОГО
ПІД ЧАС БЕНКЕТУ КОРОТКА МИСТЕЦЬКА ПРОГРАМА
В часі Балю — Презентація Дебютанток
Одяг вечірній. Вступ за запрошеннями.
Ціна квитків: на Бенкет і Баль $15.00 від особи, на Баль: $10.00, студенти $6.00.
Зголошення дебютанток приймає п-ні Даниленко на адресу: 121 Harward Avenue, Somerdale, N.J. 08083.

2. КУРІНЬ УСП і 17. КУРІНЬ УПС „ПЕРШІ СТЕЖІ"
та
1. КУРІНЬ УСП і 16. КУРІНЬ УПС „БУРЛАКИ"
— організують —
ЛЕЩЕТАРСЬКИЙ ТАБІР
ДЛЯ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА
В ЧАСІ ВІД 26-го до 31-го ГРУДНЯ 1968 Р.
НА „СОЮЗІВЦІ" в КЕРГОНКСОНІ, Н. Й.
- Лещетарські заняття на теренах „Скі Мінні", Мінневаска, Н. Й.
- Приїзд учасників в середу, 25-го грудня вечером, від'їзд домів у вівторок, 31-го грудня по полудні.
- Навчання їзди на лещатах буде під проводом професійних інструкторів.
- Оплата за табір (мешкання, прохарчування — два рази денно, доїзд до лещетарських з'їздів, витяги, інструктаж та обезпечення) 85.00 дол. від учасника.
- Зголошення і таборову оплату (або зачет 25.00дол. від учасника) до дня 15. грудня 1968 р. приймають:
пл. юначок: Mrs. Olha Mychajliw, 48-35 64th Street. Woodside, L.I., N.Y. 11377. Тел.: (212) NE 9-8590
пл. юнаків: Mr. Wolodymyr Hnatkiwsky, 32-09 Bell Blvd., Bayside, N.Y. 11361 Тел.: (212) BA 4-7369
- Карти зголошення та ближчі інформації розіслано до Пластових Станиць на адреси кошових.

Ділимося сумною вісткою, що дня 3-го грудня 1968 року ненадійно упокоївся в Бозі, проживши 54 роки

БЛ. П. ОТЕЦЬ

Роман Василь Боднар

був. парох с. Літовисько, пов. Зборів, с. Дибківці, пов. Броди, в ЗСА Шенандоґ, Па., Савт Дірфілд, Масс., Фраквіл, Па. й Елізабет, Н. Дж.

В ЧЕТВЕР, 5-го грудня 1968 р. о год. 7:30 в похоронному заведенні Литвина в Ірвінґтоні — відправиться ПАНАХИДА.

В П'ЯТНИЦЮ, 6-го грудня, о год. 5-ій по пол. ПЕРЕНЕСЕННЯ ТІЛА до церкви св. І. Хрестителя в Нюарку, Н. Дж., при Сенфорд Авеню, де о год. 7-ій веч. ПОЧНУТЬСЯ ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ.

В СУБОТУ, 7-го грудня 1968 р. о год. 9-ій рано — СЛУЖБА БОЖА та ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ в церкві св. Івана, звідки буде ПОХОРОН на кладовище св. Гертруди в Кольонія, Н. Дж.

В глибокому смутку:
ОЛЬГА — дружина
РОМАНА і МАРІЯ — доньки
сини — ЮРІЙ з дружиною ІНОЮ
ІГОР з дружиною ЗІРКОЮ
БОГОДАР
та Родина в Америці і Краю

ОКРУЖНИЙ КОМІТЕТ ВІДДІЛІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ МЕТРОПОЛІТАЛЬНОЇ ОКРУГИ НЮ ЙОРКУ
запрошує Українське Громадянство Ню Йорку, Ню Джерзі й околиці, на
Ювілейний Бенкет
75-ЛІТТЯ „СВОБОДИ"
та 35-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ТИЖНЕВИКА
Субота, 14-го грудня 1968 року
Початок год. 7:30 веч.
Заля Українського Народного Дому
при 140-142 Друга Евеню
в Ню Йорку, Н. Й.
Квитки вступу у передпродажу в усіх секретарів місцевих Відділів УНС Нюйоркської Округи і Ню Джерзі. Вступ 10 дол. від особи.
В ПРОГРАМІ:
Відкриття: адв. Іван Флис — голова Окружного Комітету Відділів УНС, який передасть провід Ювілейного Бенкету мец. Р. Гуглевичеві, Вечеря, промова головного редактора „Свободи" Антона Драгана, ювілейна гумореска Івана Керницького-Ікера, Український Танцювальний Ансамбль під мистецьким керівництвом п-ні Осененко з Гемстеду, Лонг Айланд, Н. Й. та привіти Головного Уряду УНС та Центральних Організацій.
Подумано про влаштування виставки присвяченої тим ювілеям.
Своєю присутністю докажім, що нам дорога наша преса у Вільному Світі. Ювілейний Комітет

Різдвяні дарунки-пачки на 1968 р.

З надходячим Різдвом з приємністю пропонуємо три спеціяльно приготовані Пачки-Дарунки, які мають товари, що є дуже конечні і мають великий попит.

МІШАНА ПАЧКА 1968
Чоловічий або жіночий високої якости джампер, жіночий або чоловічий найлоновий дощевик, 3½ ярди матеріялу на чолов. убрання — все вовна, 3 ярд. дуже гар. crimplene на жіночі костюми, матеріял на спідничку, найлон. сорочка, жіноча блюзка, пачка шоколядок, 20 анг. найліпших папіросів. ---- $90.00

ЖІНОЧА ПАЧКА 1968
Комплет жіночої найлонової або вовняної спід. білизни, дуже добра вовняна хустина, 3 ярди матеріялу на жіночий костюм, 1 вов. жіночий светер, 3 ярди експор. якости велюру на жіночі або чоловічі плащі, 2½ яр. вовняного матеріялу на суконки. ---- $90.00

ХАРЧОВА ПАЧКА 1968
½ фт. чаю, 1 фт. какао, 6 фт. найліпш. якости муки, 2 фт. рижу, ¼ фунт. перцю, ¼ фт. бібков. листя, ½ фт. шоколяди до пиття, 1 пачка Nescafe, 3 фт. чистого смальцю. ---- $30.00

Дуже поручаємо слідуючі дуже корисні речі, які можна включити в кожну пачку за винятком харчу.
Вовняну хустку на голову $4.00, найл. дощевик $10.00, вовн. джампер $12.00, найлонова сорочка $7.00, вовнян. або найлон. скарпетки чи панчохи $2.00, "parker" фірми Паркер $10.00.
Також висилаємо ваші власні пачки, наші рахунки допоможуть вам дістати знижку при Income Tax.
За дальшими інформаціями пишіть до:

BALTIC STORES LTD.
421 Hockney Rd. London, E. 2. England
Tel.: SHO 8734

М'ясо і ковбасні вироби
за німецьким виробом для смакунів.
Вироби у власній фабриці ковбас.
ТІЛЬКИ ОДНА ЯКІСТЬ — НАЙЛІПША
яку найліпше люблять господині і цілі родини.
Зайдіть до найближчої КРАМНИЦІ KARL-EHMER
KARL EHMER PORK STORES
Головна крамниця:
63-35 Fresh Pond Road Ridgewood — Brooklyn, N.Y.
Філії крамниць в Ню Йорку і поза містом.

Увага тим, що висилають ДАРУНКИ до СССР

З приємністю повідомляємо, що з уваги на скорий зріст числа нашої клієнтелі і висилок, ми один за одним впроваджуємо такі удосконалення:

1. Скорість достави усіх замовлень.
2. Упрощення процедури у виконанні замовлень через Внешпосилторг.
3. Додаткові крамниці і магазини Внешпосилторгу скрізь в СССР.
4. Багато більший вибір всіх родів товару, влючаючи одяг, текстилі, взуття і т. д.
5. Нова система потверджень достави замовлень.

Наслідуйте тисячі наших клієнтів, які переконалися, що дарунок через

PODAROGIFTS, INC.

є кращий як:
а. Пачка вислана звідси.
(Жадного мита на замовлення Podarogifts).
б. „Моні ордер" або банковий переказ.
(Не є важний у спеціяльних крамницях Внешпосилторгу).
в. Жадних доплат.
(Внешпосилторг платить нам наше комісове).

Відвідайте нашу виставову залю в Ню Йорку

Шліть свої замовлення і запити до:
PODAROGIFTS, INC.
(Одиноке представництво дарунків в ЗСА)
220 Park Ave., South New York, N.Y. 10003
Tel.: (212) 228-9547
або до одної з наших філій.

Globe Parcel Service, Inc.
716 Walnut Street Philadelphia, Pa. 19106
Tel.: (215) WA 5-3455
або до одного з їхніх відділів

Cosmos Parcel Express Corp.
45 West 45th Street New York, N.Y. 10036
CI 5-7905
або до одного з їхніх відділів

Package Express & Travel Agency, Inc.
1776 Broadway New York, N.Y. 10019
Tel.: (212) 581-7729
або до одного з їхніх відділів

НЮЙОРКСЬКА ПРОВІДНА КРАМНИЦЯ КОВБАС
та німецькі спеціяльності

SCHALLER & WEBER

— ДІМ ЯКОСТЕЙ —
РІЗНІ М'ЯСНІ ВИРОБИ, СВІЖЕ М'ЯСИВО ДО ВАРЕННЯ І ПЕЧЕННЯ
КОВБАСКИ • ШИНКИ

Великих крамниць 9 Великих крамниць

In NEW YORK: 1654 2nd Avenue (85-86 Sts.) — TR 9-3047
In RIDGEWOOD: 56-54 Myrtle Avenue — VA 1-7068
In ASTORIA: 28-28 Steinway Street — AS 4-3210
FRANKLIN SQUARE, L.I.: 981 Hempstead Tpk. — 437-7677
In FLUSHING: 41-06 Main Street — HI 5-2552
In JACKSON HEIGHTS: 82-10 37th Avenue — DE 5-1154
In FLORAL PARK, L.I.: 259 — 17 Hillside Avenue — 343-6116
In POUGHKEEPSIE, N.Y.: 450 Main Street — (914) 454-9070
In EAST NORTHPORT, L.I.: 250 — A Lark Field Rd — (516) 757-0801

Праця
HELP WANTED MALE

Experienced 1st Class
AUTOMOTIVE BODY MAN
Also experienced 1st class Mechanics. Many fringe benefits including Blue Shield & Blue Cross and uniforms. Supplied work near home.
Star Pontiac
2582 Hylan Blvd, Staten Island
Apply in person anytime days.
Ask for Mr. Pallie.

MOLD MAKERS
and Experienced Apprentice
Experienced men wanted for modern, well established, well equipped firm offering very liberal company paid benefits with competitive wages. Minimum 58-hour week.
L & Z TOOL AND ENGINEERING INC.
U.S. Hwy. 22, Westbound
(Adjacent to Blue * Shopping Center)
Watchung, N.J.
322-2221 and 322-2220

ВІДКРИВАЄТЬСЯ КАРІЄРА для ДРУКАРІВ портретів, ретушування, ляб. техніків і учнів. Вел. нагода для досвідчених і учнів. Багато ком. бенефітів, вкл. уділ з доходу, пенсія, забезпечення і т. д. Call (201) 241-1010 for appointment. Buses 45, 49 & 94.
National Color Lab.
306 W. 1st Avenue
Roselle, N. J.

ROUTE SALESMEN
Married, high school grad. Permanent job, excellent future for right people. Salary & comm. Many benefits.
American Bakeries Co.
1674 Atlantic Avenue
Brooklyn, N.Y. 212 PR 4-4000
Equal opportunity employer

Porter
HICKSVILLE AREA
Steady year Round.
$2.10 per hour.
(516) WE 5-9706

MAINTENANCE MECHANIC
Догляд або направа приладь і машинерії фабрики металевих виробів. Доск. платня і бенефіти, для першоклясного. Голос.
350 Beach 79th Street
Rockaway Beach. 634-8400

Attention!
J. E. BURKE CO. needs General Factory Workers. Play ground equipment. Only those interested in steady work need apply. Age no barrier.
J. E. BURKE, US Rt. 1 at College Bridge
New Brunswick, N.J.

WANTED AT ONCE
1st Class Skilled
Weavers and **Fixers**
2nd and 3rd Shift
X-D Looms
ON RAYON and ACETATE
Good Wages and Benefits & Steady Work. Apply, call or Write
Bargo Mills Inc.
560 Mineral Spring Avenue
PAWTUCKET, R.I.
(401) 723-0110

ДОСКОНАЛА НАГОДА
для мужчин навчитися цікавого фаху, як гравірування гумових печаток в одній з керівних вироб. Rubber Printing Plates for Box Die Industry. Ці особи мусять мати добрий зір і тривку руку. Добре було б мати якийнебудь досвід в мистецтві або тій ділянці. Висока платня і всі бенефіти.
Тел. Mr. Melnitschenko — (201) 864-8600

FENCE INSTALLERS
Dependable men with Chain Link experience for shop & field work. Steady work. Benefits. Excellent opportunity for right men.
Propertyguard Fence Inc.
590 Lyons Avenue
Irvington, New Jersey
(201) 373-1800

„ПРОСВІТА" В ЧЕРНІГОВІ

(Закінчення зі стор. 2-ій)

світі" лекції з українознавства, а для народу — популярні недільні читання. Одкрили філію в Ніжені, де вже є коло 40 членів. От все, над чим працюємо зараз".

Кость Зленко в той час був студентом глухівського учительського інституту і рекомендував Коцюбинському людей з Глухова на членів „Просвіти". Виринала можливість заснування в тому місті філії. Була в Коцюбинського думка заклaсти філію „Просвіти" в Кролівці, де проживав його знайомий Василь Андрієвський. У листі до Андрієвського з 9 січня 1908 р. згадує Коцюбинський про перешкоди, які робила „Просвіті" російська влада.

Задумуючи відкрити кіоск з книжками, рада „Просвіти" звернулася до „Петербурского благотворительного общества издания общеполезных и дешевых книг", щоб воно поклопоталося у губернатора про дозвіл на відкриття складу своїх видань при „Просвіті". Губернатор дав таку відповідь:

„Вважаю, що старання Управи товариства „Просвіта" в Чернігові про дозвіл на відкриття книгарні не підлягає задовільному полагодженню з огляду на особливо шкідливі українофільські цілі ,що їх переслідує це товариство".

Праця в „Просвіті" забирала Коцюбинському багато часу й енергії. Скарги на це не раз знаходимо в його листах до знайомих. Для ілюстрації зацитуємо листа до Євгена Чикаленка з 20 січня 1908 року:

„Сумно і соромно признатися, що вся робота, наприклад, у нашій „Просвіті" лежить на моїй жінці та на мені, але це факт. Я так запрацювався, так утомився, що не витримую далі і мушу вийти з ради т-ва. За два місяці буду вільний — і тоді зможу щось робити для літератури. Останні оповідання свої я писав при дуже важких умовах: хорий, утомлений, прихапцем, не сплючи по ночах. І це мене мучить не тільки фізично, але й морально".

Коцюбинський не тільки звільнився від обов'язків голови „Просвіти", але й перестав бути членом товариства взагалі. Праця Коцюбинського і його дружини не подобалася російській владі, і вона поставила перед радою „Просвіти" вимогу виключити Коцюбинських з „Просвіти". Разом з ними виключено чернігівського адвоката Іллю Шрага і ще декого. Згідно з вимогою губернатора справа про виключення була поставлена на засіданні ради „Просвіти" 17 вересня 1908 року. Коцюбинський про цей факт згадує у листі до Гнатюка так:

„Губернатор беззаконно викинув мене, мою жінку, Шрага і ще кількох з „Просвіти" (з цього поводу, правдоподібно, зроблено буде інтерпеляцію в Думі), справи товариства підупали цілком; одні полякались та поховались так, що про їх і не чути, другі „працюють" язиками або по чужих товариствах. Виявились ще кращі речі. Член відділу „Просвіти" Шульга (тепер він голова Ніженської філії), як показалось, шпиг і донощик формальний: засідав з нами в „Просвіті", а повернувшись додому, писав доноси на „Просвіту", і то найпідлішого ґатунку. Тепер все виявилось, і автентичні документи в руках у нас".

(Лист з 19 грудня 1908 р.)

Губернатор вирішив „Просвіту" закрити взагалі. Головний мотив у його розпорядженні був такий:

„В дальшій своїй діяльності „Просвіта" може викликати явища загрозливі для громадського спокою і безпеки".

Діяльність „Просвіти в Чернігові припинилась 25-го липня 1911 року.

*) Назву „Свинська конституція" взяв Коцюбинський від Франка, який так назвав австрійську конституцію в одному з своїх творів.

У 100-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ Т-ВА „ПРОСВІТИ"

(Продовження зі стор. 1-ій

марницький та Михайло Матисякевич — організатори не лише Синевідська Вижного, але й цілої околиці (бл. п. М. Комарницький був першим головою Відділу ООЧСУ в Ню Йорку) і багато інших високоідейних людей.

І тому не дивно, що в 1935 році, коли святковано 25-літній ювілей Філії „Просвіти", до Скольного з'явилось у зорганізованих відділах понад 10,000 її членів і взагалі свідомих громадян, хоч деяким треба було йти пішки чи проїхати фірами 40-50 кілометрів. На Дубрівці за Сколем відбулась тоді польова Служба Божа і ювілейна академія.

Присутні на тому ювілеї тодішній голова Централі д-р Іван Брик та інспектори „Просвіти" висловили найвище признання провідникам Скільщини та всім присутнім за високу свідомість і патріотизм.

Рік перед тим відбулася кооперативна маніфестація, в якій брала участь ще більша кількість народу і на якій *св. п. о. прелат Леонтій* Куницький виголосив знаменну проповідь, моттом якої було: „будьте смирні, як голуби, і мудрі, як вужі", бо у тодішній дійсності тяжко було інакше говорити. Однак, дощ перешкодив перевести заплановану програму.

Це були роки великого піднесення, динамізму, великої праці та плянової організації, до чого причинювались також щорічні маніфестації на Маківці. В 1936 році у тій маніфестації брало участь понад 20,000 людей, але в наступних роках польська поліція вже забороняла їх і відбувались лише нелеґальні прогулянки.

А коли в Стрию відзначали ювілей „Просвіти", то просвітянський діяч і диригент з „Божої ласки" Семен Масний зорганізував збірний хор, що мав майже 1,000 учасників.

Так святкували ми ювілеї „Просвіти" на рідних землях, і тому треба докласти всіх старань, щоб також у країнах нашого поселення її 100-літній ювілей належно відзначити. Цим ми докажемо, що роля „Просвіти" ще не закінчилась і 100 років тому започатковану працю треба продовжувати хоч у змінених обставинах та іншими методами, але для тої самої цілі — нести просвіту для нашого народу.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

НЕДІЛЯ, 8-го ГРУДНЯ 1968 р.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. Збирання членських вкладок від Т-ва Дністер — 430 Відд., як слідує: 8-го грудня о год. 1-3 по пол. в „Тризубі"; 15-го грудня, о год. 11:30-1:30 в Укр. Клюбі на Франклін вул.; 21-го грудня о год. 7-9 веч. в Укр. Клюбі при 23 і Брави вул. Проситься чл. вирівняти вкладки за 1968 рік. — І. Книгніцький, секр.

СЕРЕДА, 10-го ГРУДНЯ 1968 р.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. Місячні збори Т-ва Клюб Поступовий — 70 Відд. о год. 7-ій веч. в УНДомі, 96 Fleet St. Проситься чл. прибути на збори. — І. Патуляк, предс., М. Жук, секр.

П'ЯТНИЦЯ, 13-го ГРУДНЯ 1968 р.

НЮАРК-ІРВІНГТОН, Н. Дж. Річні збори Т-ва Запор. Січ — 371 Відд. о год. 8-ій веч. в залі УНДому при 140 Prospect Ave., Irvington, N. J. На порядку: звіт Управи і вибір нової на 1969 рік. — Мґр. І. Оверко, Стефанія Стеців, Марія Ґерус, Ю. Баранюк.

Праця
HELP WANTED MALE

The following openings offer a liberal benefit program including profit-sharing and excellent job security:
MACHINIST — Diversified work on general machine shop equipment from prints, sketches, and verbal instructions.
MAINTENANCE MECHANIC — Duties include the construction and repair of machinery and facilities. Light experience will be considered.
POWER PRESS OPERATORS — Die Cutting operation offers chance for advancement to set-up position.
MACHINE OPERATORS — Operate variety of machinery used in manufacture and conversion of coated abrasives.
MATERIAL HANDLERS — Several needed. Certain areas require understanding of basic arithmetic.
Clover Mfg. Co. 327 Main Ave.
Norwalk, Conn.
Contact Larry Bedosky or Joe Rossi. Tel. (203) 847-4515

PRODUCTION OPENINGS
BLOOMFIELD
MACHINISTS
3 years general precision machine experience including horizontal boring mill; capable of making own set-up.
MACHINE OPERATORS
One year general machine shop experience. Grinding, filing, scraping, drilling, etc. Excellent pay and benefits. For appointment cal
Miss Gantz, (201) 265-2600
McKIERNAN-TERRY MARINE DIVISION
Litton Industries
5 Lawrence Street
Bloomfield, N.J. 07003
An equal opportunity employer M/F 30*,3

INSPECTORS — Electrical & Mechanical, Sheet Metal, Wiremen, Assemblers, Machinist, Millers, Drill Press, Power Press & Tool Crib Attendants. With some experience.
Taller & Cooper, Inc.
Div. Litton Industries
75 Front St., Brooklyn, N.Y.
(212) 858-0500

ІНЖЕНЕР МЕХАНІК
Досвід в креслярстві, широка, різнородна праця в Boiler Mfg. Plant. Побажаний наук. ступінь — але неконечний. Платня $8-$10,000.00. Телефонувати: (201) 768-5500. Bet. 9-5 PM

EXPERIENCED
MECHANICS — HELPERS
And Experienced
BODY MEN
Light welding. Steady jobs.
Oneida Motor Freight
Commercial Avenue
Carlstadt, N.J.
(201) 933-6000, Ext. 207

Праця
HELP WANTED FEMALE

ГОСПОДИНЯ
5 год. кожного пополудня, вимагається рекомендацій і дещо анг. мови. Постійна праця. Тел. вечорами:
(212) OR 4-3139

ГОСПОДИНЯ
Спання на місці, чищення, прання, опіка над дитиною, власна кімната, TV, товариська родина, приємний дім. Yonkers, N.Y. Платня за згодою. (914) YO 5-6667.
Тел. в понеділки.

ЖІНКА
в зрілому віці, досв. господиня, легке куховарення, мусить любити дітей, в заміну за прив. кімнату + харч, в приєм. домі + $35.00 на тиждень. Мешк. в Northport, L.I.
(516) 543-5444 - (516) 261-0323

СУПЕРІНТЕНДЕНТ
Подружжя, Вест Бронкс, без посередництва.
$300.00 місячно + 3 кімн. апартамент в будинку.
CARLTON AGENCY
485 — 5th Avenue, Room 410
New York City 661-8060
Прошу телеф. за домовленням між 5-5:30 по пол.

For Rent
ДО ВИНАЙМУ
В ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж.
4 БАКСОВІ КІМНАТИ
Парове огрівання, гар. вода, свіжо відновлено, власники українці.
Тел. веч. 332-0050

ДОБРЕ ЧИТАТИ ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ
СОЙКА-ШТУКАРКА
РОМАНА ЗАВАДОВИЧА
Ціна — 1 долар.

Розшуки

Хто знав би що, чи чув про долю, чи де перебувають:

Михайло СКРЕМЕТА,
Мирослав ПРИМАК,
Петро ЗЕМБА
прошу писати на адресу:
JULIA SKREMETA
RFD No. 4
COLCHESTER, Conn. 06415
U.S.A.
Заграничні часописи прошу про передрук.

Real Estate
ЗИМОВИЙ ДІМ з оливним огріванням, один акр землі, близько Союзівки, $14,000.
32 АКРИ ЗЕМЛІ, граничить зі Союзівкою, 1500 стіп фронту, ціна $15,000.
STEPHAN OLEKSIW
P. O. Box 348
Kerhonkson, N.Y. 12446
Новий тел.: (914) 626-7692

Business Opportunity
ДОСВІДЧЕНИЙ
ПРАЦ. ПАРТНЕР
до Sign Shop або бизнес на продаж, повне, нове влаштування, вкл. також вантажне авто, доск. зростаючий бизнес, треба оглянути, щоб оцінити, чудове положення. Ціна на скорий продаж, жадає $7,500, спішіть.
Call AU 1-5559, Mr. Smith, or Call 234-9748, Mr. Walker.

Різне

В УКРАЇНУ
Найліпший дарунок.
Найвартісніший дарунок цертифікати на дарунок.
ЦЕРТИФІКАТИ ДОЛЯРІВ ЗСА
Повна ґарантія, скоріша достава. Тільки цертифікати на дарунки, це найвартісніший дарунок, багато ліпший як пакунки. Ваші кревні потвердять. Тому, як плянуєте, в найближчому часі вислати пакунок, не висилайте пачки. Шліть замість того, цертифікати на дарунок і побачите які щасливі і задоволені будуть Ваші кревні.
Тільки цертифікати на дарунки дають можливість Вашим кревним купити через спеціяльні долярові крамниці Всешпосилторгу найкращої якости американські, західньоевропейські і домашні вироби. Ваші кревні це потвердять.
Тільки цертифікати на дарунки, дають можливість Вашим кревним купити по спеціяльно дуже знижених цінах. Ваші кревні це потвердять.
Нема оплат, ані для висилаючого, ані для відборця.
РУБЛІ до СССР
Якщо хочете, щоб Ваші кревні одержали готівку в рублях, можете це полагодити через Банк Іноземної Торгівлі в Москві. Ваші кревні одержать повну виплату без жадного відтягнення. Достава 10-14 днів. Ставка є: 9 нових „тяжких" рублів за $10.00. Оплата пересилки $2.75 за суму до $30.00 і 10% за суму понад $30.00. Всі замовлення повністю ґарантовані і забезпечені.
Замовляйте тепер. Замовляйте тільки через
INTERTRADE EXPRESS CORP.
125 East 23rd Street
Second Floor
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530
Жадайте наших дарових каталогів.

ARKA Company Department Store
48 E. 7th ST.
Tel.: GR 3-3550. New York City
НА СВЯТОЧНІ ДАРУНКИ:
Прекрасна різьба, українська кераміка, образи, книжки одержите по дешевих цінах в АРЦІ

Різне

Українське Висилкове Бюро
ROMAN PARCEL SERVICE
141 2nd Ave., New York City
Tel.: GR 5-7430. — Висилаємо ПАЧКИ з ОДЯГОМ і ХАРЧАМИ в УКРАЇНУ і до СССР. Приготовлено великий вибір матеріялів і різних товарів на висилку для рідних на свята по дуже дешевих цінах.
Уряд. год.: від понед. до суб. 8:30-6, неділя від 10-2 по пол.

Українська Церква
ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ
в МАКІЗ-РАКС, Па.
— пошукує —
ДЯКОУЧИТЕЛЯ
Помешкання, добра платня, інші винагороди після умови. Ласкаві зголошення слати на адресу:
ST. MARY'S UKRAINIAN CHURCH
116 Ella Street
McKEES ROCKS, Pa. 15136

Розшуки
ПОШУКУЮ
ІВАНА ВАСЬКІВ
народженого в Галичині.
Зголошуватися:
3726 So. 47th Street
Milwaukee, Wisconsin 53220

Funeral Directors

Theodore WOLINNIN, Inc.
Директор Похоронного Заведення
123 East 7th Street
NEW YORK, N.Y. (9)
Tel.: GR 5-1437
СОЛІДНА ОБСЛУГА

ВІЛІЯМ КОВАЛЬЧИК
ПОГРЕБНИК
Community Funeral Home
Air Conditioned
Занимається похоронами. Ціни приступні для всіх. Обслуга чесна і найкраща. У випадку смутку в родині кличте, як в день так і вночі:
Community Funeral Home
Yonkers, N.Y. YO 9-7272

LYTWYN & LYTWYN
UKRAINIAN FUNERAL DIRECTORS
AIR CONDITIONED
Обслуга ЩИРА і ЧЕСНА.
Our Services Are Available Anywhere in New Jersey.
801 Springfield Avenue
IRVINGTON, N.J.
NEWARK, N.J.
ESsex 5-5555

КОВАЛЬЧИК
FUNERAL HOME
Completely AIR CONDITIONED
Займається Похоронами в стейті NEW JERSEY.
Ціни приступні для всіх. Обслуга чесна й найкраща. У випадку смутку в родині, кличте, як в день, так і в ночі
WILLIAM F. RASLOWSKY, Manager
129 Grand Street
(cor. Warren Street)
JERSEY CITY, N.J. 07302
HEnderson 4-5131

SINKOWSKY
FUNERAL SERVICE
4221 PARK AVENUE
BRONX, N.Y. 10457
(near E. Tremont Avenue)
Tel.: 863-2475
Директор
ЙОСИФ СЕНКОВСЬКИЙ
Завідує влаштуванням похоронів в каплицях, положених в кожнім районі міста. Похорони по мінімальних цінах.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКР. ПОГРЕБНИК
Займається Похоронами в BRONX, BROOKLYN, NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ
Контрольована температура. Модерна каплиця до услуг громади.
PETER JAREMA
129 EAST 7th STREET
NEW YORK, N.Y.
ORegon 4-2568

ПОВІДОМЛЕННЯ Адміністрації „Свободи"

З УВАГИ НА ЗАКІНЧЕННЯ ВІКУЧОГО РОКУ, АДМІНІСТРАЦІЯ ПРОСИТЬ ВСІ ТОВАРИСТВА ЧИ ПООДИНОКІ ОСОБИ, ЩО ДОВГУЮТЬ ЗА ОГОЛОШЕННЯ, ВИРІВНЯТИ ЇХ КОНЕЧНО НАЙДАЛІ ДО

15-го грудня 1968-го року.